

Notat om arealanvendelse, husdyrproduktion og økologisk areal frem mod 2015 til brug ved midtvejsevaluering af Vandmiljøplan III

Jacobsen, Brian H.

Publication date:
2008

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Jacobsen, B. H., (2008). *Notat om arealanvendelse, husdyrproduktion og økologisk areal frem mod 2015 til brug ved midtvejsevaluering af Vandmiljøplan III*, 12 s., sep. 15, 2008.

15. september 2008

Notat om arealanvendelse, husdyrproduktion og økologisk areal frem mod 2015 til brug ved midtvejsevaluering af Vandmiljøplan III

Sammendrag

I forhold til det der blev forventet i Vandmiljøplan III så er der efterfølgende ikke sket den forventede ekstensivering af arealer. I de første år blev arealerne bibeholdt i omdrift, selvom indtjeningen var beskeden, og efter 2005 har priserne været højere, hvorfor flere arealer har givet en positiv jordrente. Udtagningen af arealer til anvendelse udenfor landbrugssektoren (veje og boliger) antages at være forløbet som forventet.

Det fremtidige afgrødevalg forventes ikke at blive ændret radikalt de nærmeste år. Der forventes en svagt stigende svineproduktion og et faldende antal køer, der producerer en svagt stigende mængde mælk. Mælkeproduktionen forventes at stige med ca. 4,5% frem mod 2015. Der må forventes større prisudsving på købs- og salgspriser i landbruget, og det kan give større udsving i produktionsomfanget fra år til år end der har været tidligere. Endelig vil den fremtidige miljøregulering påvirke omfanget af husdyrproduktionen og udtagne arealer.

1. Introduktion

I forbindelse med vedtagelsen af Vandmiljøplan III i april 2004 blev det vedtaget, at der skulle gennemføres en midtvejsevaluering af planen i 2008. Danmarks Miljøundersøgelser (DMU) og Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet (DJF) står for den teknisk-biologiske evaluering, mens Fødevareøkonomisk Institut i samarbejde med Danmarks Miljøundersøgelser står for den økonomiske midtvejsevaluering af Vandmiljøplan III. Det nærmere indhold i de to analyser fremgår af beskrivelser fra de respektive institutioner (DJF og DMU, 2005) og (FOI og DMU, 2005).

Til brug for den tekniske midtvejsevaluering af Vandmiljøplan III, der vil foreligge omkring 1. december 2008, har DMU og DJF bedt Fødevareøkonomisk Institut om en vurdering af arealanvendelsen og udviklingen i husdyrproduktionen frem mod 2015. Endvidere skal der gives en vurdering af det fremtidige økologiske areal. Hovedfokus i analysen vil være perioden frem mod 2015, selvom der også ifølge planen også skal være en evaluering af Vandmiljøplan III i 2011.

Notatet indledes med en kort gennemgang af indholdet i VMPIII aftalen i forhold til arealanvendelsen. Derefter vurderes de ændringer i rammevilkår, som forventes at påvirke plante- og husdyrproduktionen primært på baggrund af sundhedstjekket som foreslået af EU-kommissionen. Endvidere drøftes kort mulige konsekvenser af den fremtidige miljøregulering af landbrugsproduktionen. Der afsluttes med en kort gennemgang af den fremtidige produktion, herunder også det økologiske areal.

1.1. Forventet udvikling i arealomfang i VMPIII aftalen

Af VMPIII aftalen fremgår det, at strukturudviklingen inkl. forbedret foderudnyttelse og udtagning af 55.000 ha forventes at give en reduktion i N-udvaskningen på 4.000 tons N i perioden 2005-2009 og at udtagningen vil give 4.000 tons N i 2010-2014. Det antages her, at de to perioder reelt er 2005-2009 og 2010-2014 omfattende i alt 10 år. Da over halvdelen af den forventede effekt på N-udvaskningen i VMPIII forventes at komme fra disse elementer, er de vigtige for den samlede målopfyldelse.

Der benyttes i aftalen ordet strukturudvikling, men det er reelt arealer, der forventes udtaget af landbrugssektoren til etablering af veje eller boliger. Det er her forudsat at N-normen fra disse arealer ikke omfordeles på de resterende landbrugsarealer. Strukturudviklingen der angiver, at der kommer færre og større bedrifter, antages ikke at have en miljøeffekt i sig selv.

Endvidere blev det forventet at CAP-reformen ville betyde ekstensivering af arealer med en negativ jordrente, da der nu ikke længere var et krav om at arealerne skulle dyrkes, for at man kunne modtage enkeltbetalingsstøtte. Effekten af dette blev i aftalen anslået til 3.000 tons N årligt. Det var her forudsat, at N-normen fra disse arealer ikke blev omfordelt på andre arealer.

Vi kan nu se, at selvom der i 2005-2006 var en del arealer med negativ jordrente, så blev arealerne ikke taget ud af produktion i større omfang. Udtagne arealer udover brakkrevet er således beskedent. I 2007 og 2008 har de højere kornpriser betydet, at der ikke er sket en ekstensivering af landbrugsarealer.

Det at arealerne i dag opgøres ud fra indmeldinger under enkeltbetalingsordningen, har øget det samlede landbrugsareal med næsten 90.000 ha. Det forventes stadig, at der i perioden er taget ca. 10.000 ha ud af landbrugsproduktionen årligt. Men denne udtagning er delvist skjult i den ændrede opgørelsesmetode. Dette er nærmere diskuteret i notat af DMU og DJF omkring VMPIII evalueringen. Der kan på den baggrund ikke angives arealer der er ekstensiverede som følge af CAP reformen i årene 2005-2007.

2. Ændringer i landbrugs- og miljøpolitik frem mod 2015

De reguleringsmæssige ændringer, der diskuteres her, omfatter primært EU-kommissionens Sundhedstjek, husdyrbekendtgørelsen og Vandrammedirektivet samt enkelte afledte ændringer, som forventes at kunne påvirke husdyrproduktionen.

2.1. Sundhedstjek af EU's landbrugspolitik

De væsentligste elementer i EU kommissionens udspil til sundhedstjek er følgende:

- Forøgelse af mælkeknoten med ca. 7 % frem mod 2015.
- Afkobling af handyr- og slagtepræmier til kalve
- Afkobling af tilbageværende arealtilskud til korn, frø m.m.
- Permanent afskaffelse af udtagningskravet fra 2009
- Omlægning af tilskud til stivelseskartofler til enkeltbetaling
- Omlægning til enkeltbetaling af direkte støtte til proteinafgrøder
- Afskaffelse af tilskud til energiafgrøder
- Generel forøgelse af gradueringen (overførsel fra enkeltbetaling til landdistriktprogrammet)
- Øget graduering for store bedrifter
- Inddragelse af randzoner som et krav under krydsoverensstemmelser

2.1.1. Mælke- og oksekødsproduktion

Det vurderes, at mælkeknoten øges med 7% frem mod 2015, hvoraf de 2% er vedtaget og de 5% er indeholdt i forslaget fra EU-kommissionen i relation til sundhedstjekket (EU, 2008). Det vurderes, at dette reelt vil øge mælkeproduktionen med 4,4%, og at prisen reduceres med ca. 9%, da en stor del af den øgede mælkemængde skal sælges uden for EU (Hansen, 2008). Der foreligger andre prognoser, men der regnes i denne fremskrivning med en stigning i mælkemængden med 4,4% i alt eller ca. 0,6% pr. år i 7 år. Den forventede produktivitetsstigning målt som mælkeydelsen pr. ko er anslået til ca. 1% pr. ko pr. år. Kvotestigningen vil således ikke blive udnyttet fuldt ud.

Samlet forventes der således et fald i bestanden af malkekøer på 1% fra 2007 til 2008 og derefter et fald på 0,4% pr. år frem mod 2015. Det årlige fald i antallet af malkekøer forventes at blive mindre end hidtil grundet stigningen i mælkeknoten. Meget er dog afhængigt af den pris, som mælken kan afsættes til specielt uden for EU. Det samme fald er indlagt for andre typer kvæg, men som angivet i Hansen (2008) kan faldet godt blive større for ungtyre og andre handyr.

I analysen foretaget af Hansen (2008) antages det, at kornprisen vil være på ca. 130 kr., og at mælkeprisen ender på 2,40 kr. pr. kg. Med denne mælkepris falder indtjeningen med 1.000 kr. pr. malkeko.

2.1.2. Ophør med krav om udtagning

Et ophør med krav om udtagning vil betyde, at landbrugsarealet stiger, og at landbrugsproduktionen øges. Der var i 2006/2007 braklagt 156.000 ha (ekskl. dyrkning af non-food). På EU-plan forventes det, at det samlede areal udvides med 2-3 mio. ha., svarende til 2-3% i EU-15 ifølge (EU, 2008b). De antager på EU-plan at halvdelen af det tvungne brakareal kommer i omdrift. Dertil kommer en del frivillig braklægning, som ikke forventes påvirket af denne ændring af reglerne. De nye EU-lande har intet krav om obligatorisk braklægning.

I Danmark havde FOI sammen med DMU og DJF vurderet, at der i det første år ville blive opdyrket 25.-50.000 ha mens der samlet i det andet år ville blive opdyrket 50-100.000 ha. (FOI, DMU og DJF, 2007a +b). En øget opdyrkning af 100.000 ha ville betyde, at indtjeningen i erhvervet øgedes med 1.000 – 2.000 kr. pr. ha svarende til 100 – 200 mio. kr. årligt. (DJF, FOI og DMU, 2008). Miljøeffekten er også nærmere belyst i dette notat. Det er i vurderingen af indtjeningen antaget, at udbyttet ville være under middel på de arealer, der nu kom i omdrift.

Opgørelse af arealanvendelsen for 2007/08 har vist, at der er blevet opdyrket i alt 83.000 ha af det tidligere brakareal. Når dette ligger højere end vurderingen i efteråret 2007 skyldes det primært, at tilpasningen er sket hurtigere end forventet. Endvidere har den højere kornpris gjort en opdyrkning mere favorabel.

Det fremgår af analyser foretaget af DJF, at 55-64% af brakarealet i 2007 fortsat var brakareal i 2008 i Østdanmark. Derimod var det kun 36-43% af brakarealet i 2007 i Vest- og Norddanmark, der fortsat lå brak i 2008. I disse egne er det betydeligt over halvdelen af det tidligere brakareal, der er blevet opdyrket. (Kristensen, 2008)

Den procentvise reduktion i brak og udyrket er størst på sandjord, hvor reduktionen er henholdsvis 54% og 12%. I 2008 er der på sandjord herefter braklagt 3% af arealet . På lerjord udgør reduktionen 42% og 0%, hvorfor det braklagte areal som andel af det samlede landbrugsareal falder fra 4% til 2% af arealet. Selvom faldet af brakjord er størst på sandjord, er det fortsat her den største brakandel findes i 2008. (Kristensen, 2008).

Analysen viser, at den relative største andel braklagte arealer opgjort som brakareal i forhold til dyrket areal i 2008 findes på Midsjtjylland, mellem Vejle og Ikast samt på Djursland. Omvendt er andelen lav på Stevns (der forud havde meget energiraps) og på Lolland-Falster. (Kristensen, 2008).

Af de 83.000 ha der er opdyrket ligger de 53.000 ha på sandjord, 16.000 ha på lerjord, 11.000 ha på humusjord og resten på jordtypen andet. Reduktionen er lidt større på lavbundslande end på højbundslande. Andelen af braklagte arealer i 2008 er dog stadig større på lavbundsarealer (5%) end på højbundsarealer (3%).

Der er et mindre fald i permanent græs (5.000 ha). Det vurderes, at det kan være tidligere brakarealer, som vil indgå som fremtidige græsarealer.

En af konsekvenserne af opdyrkning af tidligere brakarealer er, at der 2 år senere vil ske en reduktion i gødningsnormen pr. ha. Dette skyldes at det i Vandmiljøplan II er angivet, at den nationale gødningskvote skal være uændret. Dette er nærmere diskuteret i DJF, FOI og DMU (2008).

Hvor meget af det tidligere braklagte areal der opdyrkes på længere sigt er svært at angive, idet en række forhold vil påvirke dette. Det vurderes, at de fleste der ønsker at opdyrke brakarealet har gjort dette, men omvendt vil fortsat meget høje kornpriser kunne betyde, at arealer med ringere udbytte kan være rentable at opdyrke. Såfremt kornprisen er omkring 130 kr. pr. hkg. forventes det, at ca. 50.000 ha af det tidligere tvungne braklagte areal vil forblive braklagt. Hertil kommer den frivillige brak der er faldet til 12.000 ha i 2008 fra 16.000 ha i 2007.

2.1.4. Krav om randzoner

I forlængelse af bortfald om krav af braklægning har kommissionen i Sundhedstjekket foreslået, at der laves randzoner langs vandløb for at miljø- og natureffekten af brak fastholdes. Det fremgår af forslaget, at der med brug af krydsoverensstemmelsen sættes yderligere miljømæssige krav. Det kan læses således, at der i krav om Godt Landmandskab vil være et krav om randzoner langs vandløb. Om det gælder alle vandløb eller kun målsatte vandløb fremgår ikke klart af teksten.

Krav om randzoner vil nok blive mødt med et ønske om at få dækket indkomsttabet. Det vil dog kunne løse problemet med at nå målene om randzoner i VMPIII. Der pågår således arbejde i en ministeriel arbejdsgruppe med henblik på at vurdere omfanget af randzoner i forbindelse med en opfølgning af midtvejsevalueringen af VMPIII. Et krav om obligatoriske randzoner indgår ikke i baseline i denne sammenhæng.

2.1.5. Fremtidig indtjening

De forslåede ændringer betyder, at specielt indtjeningen på mælkebedrifter forventes at falde, idet mælkeprisen som angivet forventes at falde. Det forventes, at indkomsten falder med 166.000 kr. for heltids kvægbrugere, mens nedgangen for den gennemsnitlige bedrift er opgjort til 65.000 kr. Dette kan sammenholdes med at enkeltbetalingsstøtten er 408.000 kr. på de samme heltidsbedrifter med kvæg (Hansen, 2008).

Det er primært kvægbrugere der oplever et fald, idet indtjeningen for andre bedriftstyper stort set er uændret som følge af sundhedsreformen. De produktionsafhængige tilskud falder med 18.000 kr., mens enkeltbetalingsordningen før graduering stiger med 17.000 kr. (Hansen, 2008).

Forøgelsen af gradueringen vil umiddelbart medføre en reduktion i resultatet efter finansielle poster for alle heltidsbedrifter på 29.900 kr. pr. bedrift. Herudover vil forøgelsen af gradueringen føre til en nedgang i forpagtningsafgiften på anslået 250 kr. pr. ha, hvilket for alle heltidsbrug beløber sig til 10.600 kr. pr. bedrift. Nedgangen i forpagtningsafgiften afbøder således i et vist omfang forøgelsen af gradueringen. (Hansen, 2008).

Gradueringen betyder, at midler givet til landbrugsstøtte under enkeltbetalingsstøtten overføres til søjle II, der bl.a. rummer landdistriktsprogrammet. Overførselen sker ved at enkeltbetalingsstøtten gradueres efter den enkeltbetalingsstøtte den enkelte landmand modtager. Det betyder, at store bedrifter der modtager over 300.000 € får reduceret deres enkeltbetalingsstøtte med op til 17%. Gradueringen betyder, at indtjeningen falder mest for større bedrifter med over 3 ansatte hvor indtjeningen efter finansielle poster falder med 120.000 kr.

Hvorvidt danske mælkeproducenter vil udnytte mælkeknoten fuldt ud i de kommende år, forudsat at reformen vedtages i den foreliggende form, vil afhænge af en række vanskeligt forudsigelige forhold – herunder ikke mindst de fremtidige verdensmarkedspriser på landbrugsprodukter.

Afkoblingen af handyrpræmien indebærer, at produktionen af ungtyre fra malkekvægsektoren næppe vil kunne opretholdes her i landet i det nuværende omfang, med mindre der sker forbedringer af prisforholdene. Hvor stor nedgangen i produktionen i givet fald måtte blive, er usikkert, ligesom det er usikkert, om kalve, der ikke udnyttes her i landet, vil blive aflivet umiddelbart efter fødslen eller eksporteret 2-3 uger gamle til andre EU-lande. Det er i den miljømæssige analyse antaget, at antallet af handyr reduceres til 50%.

Reformen vil som følge af mælkeknotens udvidelse og udtagningskravets afskaffelse komme forbrugerne til gode i form af lidt lave forbrugerpriser på fødevarer. En reduktion i landmandens pris på mælk på de nævnte 5 pct. kan dog kun forventes at resultere i en reduktion i forbrugerpriserne på omkring 2,0 pct.

Samlet set må Kommissionens forslag til reform af landbrugspolitikken anses som et skridt i retning af en samfundsøkonomisk mere hensigtsmæssig landbrugspolitik. Dette skyldes ikke mindst, at mælke- og kvægproduktionen i dag er en af de mest regulerede produktionsgrene i europæisk landbrug, hvorfor udvidelsen af kvoten og afkoblingen af handyr- og slagtepræmierne er af væsentlig betydning.

Nærværende vurderinger og beregninger er behæftet med usikkerhed og må derfor tages med et vist forbehold, bl.a. fordi reformens virkninger afhænger af de vanskeligt forudsigelige fremtidige verdensmarkedspriser for landbrugsprodukter.

Dertil kommer usikkerhed om bl.a. svine- og kornpriser, der påvirker omfanget af ændringer i den samlede svineproduktion og arealanvendelse. Grundlæggende synes prisudsvingene på plante- og mælkeprodukter at være større end tidligere.

2.2. Ændret miljøregulering

Frem mod 2015 skal Vandrammedirektivet implementeres i Danmark. De præcise konsekvenser af dette er endnu usikre, men det vurderes i Virkemiddeludvalg 1 (Gotfredsenudvalget), at en del arealer svarende til 50-75.000 ha må forventes at blive taget ud af produktion (DJF, DMU og FOI, 2007 og Finansministeriet, 2007). Efterfølgende analyser i regi af Virkemiddeludvalg II indikere, at omkostningerne bliver højere end angivet i Virkemiddeludvalg 1, ligesom foreløbige analyser forestået af de 7 miljøcentre kunne indikere, at reduktionsbehovet for at nå miljømålene bliver højere.

De arealer, der forventes udtaget, er primært arealer nær vandløb og lavbundsarealer med et udbytte under gennemsnittet. Endvidere kan andre tiltag i form af øgede krav om efterafgrøder m.m. betyde, at sædskiftet vil indeholde mindre vintersæd. Disse ændringer indgår ikke i arealprognosen i bilag 1.

Vedr. den økologiske produktion så er der i denne baseline indlagt en vækst. Det betyder, at såfremt økologisk mælkeproduktion skal give en yderligere miljøeffekt i relation til Vandrammedirektivet, skal der altså ske en vækst udover det, der indgår i denne fremskrivning.

I forbindelse med implementeringen af Nitratdirektivet har Danmark fået en undtagelse således at der må være 2,3 DE pr. ha. En fortsat undtagelse kræver at Danmark genberegne dyreenhederne for kvæg da en DE i dag er lig 114 kg N og ikke 100 kg N som antaget i 1998. Ændringen over tid skyldes ændringer i fodringen og mælkeydelsen. Det kan betyde, at der med den nuværende harmonigrænse på 2,3 DE/ha reelt kan tildeles 262 kg N (ab lager) mod forventet 230 kg N/ha. (DJF, 2008)

For at sikre at der kun tildeles 230 kg N pr. ha så må antallet af dyr pr. DE for malkekøer reduceres fra 0,85 til ca. 0,74. Kvægbedrifterne skal altså ud og finde 15% mere areal for fremover at kunne opfylde harmonikravet på 2,3 DE pr. ha. Det skal senere vurderes om enhedsberegningerne skal ændres for andre husdyr så som svin, men såfremt det sker, kan disse ændringer trække i den modsatte retning og tillade, at den nuværende produktion sker på et mindre harmoniareal, fordi N-udskillelsen pr. DE er faldet over tid.

Endelig har man ved implementeringen af husdyrbekendtgørelsen haft en del problemer i opstartsfasen, hvorfor der kun er behandlet en mindre andel af de ca. 2.000 ansøgninger om udvidelse af husdyrproduktionen, der blev fremsendt i 2007. Det er målet, at der behandles 1.200 sager i 2008, men det vurderes, at den langsomme sagsbehandling sammen med ugunstige

prisivilkår vil medføre en reduktion i antallet af svin i 2008. Samtidig har de strammere krav til placering af stalde betydet, at husdyrproduktionen kan placeres på færre lokaliteter end tidligere, da også krav til natur og ammoniak emissionen indgår i vurderingen. De foreløbige forslag til fremtidige krav indikere, at der fremover vil være krav om en fortsat reduktion af ammoniak-emissionen. Samlet vil det reducere mulighederne for at øge husdyrproduktionen i årene fremover.

3. Den fremtidige produktion

Arealanvendelse

Hvede- og vinterbygarealet har de seneste år været stigende fra 790.000 ha i 2003 til 850.000 ha i 2007. I 2007/2008 er det faldet til 755.000 ha (se bilag 1), da der var dårlige etableringsbetingelser i efteråret 2007 grundet meget nedbør. En mindre andel skyldes de bedre priser på bl.a. maltbyg, der har øget indtjeningen ved disse afgrøder. Det forventes, at vinterhvedearealet fremover vil stige til det tidligere niveau omkring 650-680.000 ha. Analyser foretaget i AGEMEMOD modellen viser en fortsat stigning i hvedearealet til 750.000 ha i 2010 under antagelse af stigende priser i perioden (Jensen, 2008). Der er i denne analyse ikke indlagt stigende priser over tid, hvorfor hvedearealet ikke stiger så meget.

Vårbygarealet har ligget på 570-580.000 ha men faldt i 2006 til 520.000 ha og yderligere til 460.000 ha i 2007 for så at stige til 586.000 ha i 2008. Forklaringen er dels skift fra hvede til vårbyg, som nævnt ovenfor men også, at det vurderes, at en stor del af det opdyrkede brakareal på 82.000 ha er blevet tilsået med vårbyg.

Rapsarealet forventes ikke at stige yderligere i forhold til 2008 niveauet, men der kan forekomme udsving over årene.

Det fremgår, at græs i omdrift er steget med 22.000 ha bl.a. grundet brakordningens ophør. Endvidere er arealet med majs steget med 15.000 ha, hvilket kan skyldes ønsket om billigere foder på kvægbedrifterne i en situation, hvor kornpriserne er steget, men omvendt er arealet med helsæd reduceret med ca. 10.000 ha. Arealet med sukkerroer forventes at falde svagt over perioden fra 35.000 til 25.000 ha, men flere analyser har antaget at sukkerproduktionen i Danmark vil forblive relativt uændret i forhold til en række andre europæiske lande, hvor sukkerproduktionen forventes at ophøre. Analyser påpeger, at det for at fastholde produktiviteten er vigtigt, at produktionen omlægges til de mest effektive bedrifter.

På sigt forventes det tidligere obligatoriske brakareal at falde til omkring 50.000 ha således, at i alt ca. 100.000 ha kommer i omdrift. Dertil kommer den frivillige brak, der forventes at falde til ca. 10.000 ha. Med frivillig brak menes her braklagte arealer, der ikke indgår i det krav om at fx 8%

skal braklægges på bedriftsniveau. Med bortfald af brakordningen ville disse to typer af brakarealer ikke længere kunne adskilles.

Der vil sandsynligvis være en tendens til, at arealer, der først er taget ind i omdrift, igen vil forblive i omdrift, selvom priserne falder igen. Der er i dag en række arealer, der er i MVJ-ordninger og frivilligt udtaget, der kunne komme i omdrift, såfremt der kommer meget høje kornpriser, men det antages her at meget få af disse arealer kommer i omdrift, da der er tale om vådområder, 20 årigt udtagne arealer m.m..

Det samlede landbrugsareal steg fra 2005 til 2006 grundet overgangen til brug af data fra indberetningen til enkeltbetalingsordningen. Dette er diskuteret nærmere i den miljømæssige analyse. Endvidere forventes fremover et fald på 10.000 ha pr. år primært til veje, huse m.m. Det samlede landbrugsareal forventes således at falde ned mod 2,6 mio. ha i 2015, hvilket er et fald på næsten 150.000 ha over 10 år, idet det antages, at landbrugsarealet var 2,77 mio. ha i 2005.

Det var ved analysen forud for VMPIII aftalen antaget, at udtagning af areal ville reducere den national N-kvote. Imidlertid blev der i forbindelse med den administrative implementering af aftalen indføjet den ændring, at en reduktion i arealet ikke reducerer den nationale N-kvote. Den miljømæssige effekt af at arealer tages ud af landbrugssektoren vil derfor være mindre end forventet.

Husdyrproduktion

For svin har der det senest år været et fald både i bestanden og antallet af slagtninger. Danish Meat Association forklarer det med, at der i tider med lave priser sker en stor strukturudvikling, idet mange stopper. Samtidig er lave priser et godt tidspunkt at øge produktionen billigt. Imidlertid har forsinkelserne i relation til husdyrgodkendelsesordningen betydet, at disse nye bedrifter ikke vil nå det ønskede potentiale i 2008.

Produktionen forventes at stige i 2009, og det betyder flere slagtninger frem mod 2011, men også eksporten af smågrise forventes at stige lidt fra 2008 til 2015. Der har været en kraftig stigning i eksporten fra ca. 2 mio. stk. i 2003 til ca. 5 mio. i 2007, og der forventes en stigning til 5,5 mio. stk. i 2011 og 2015.

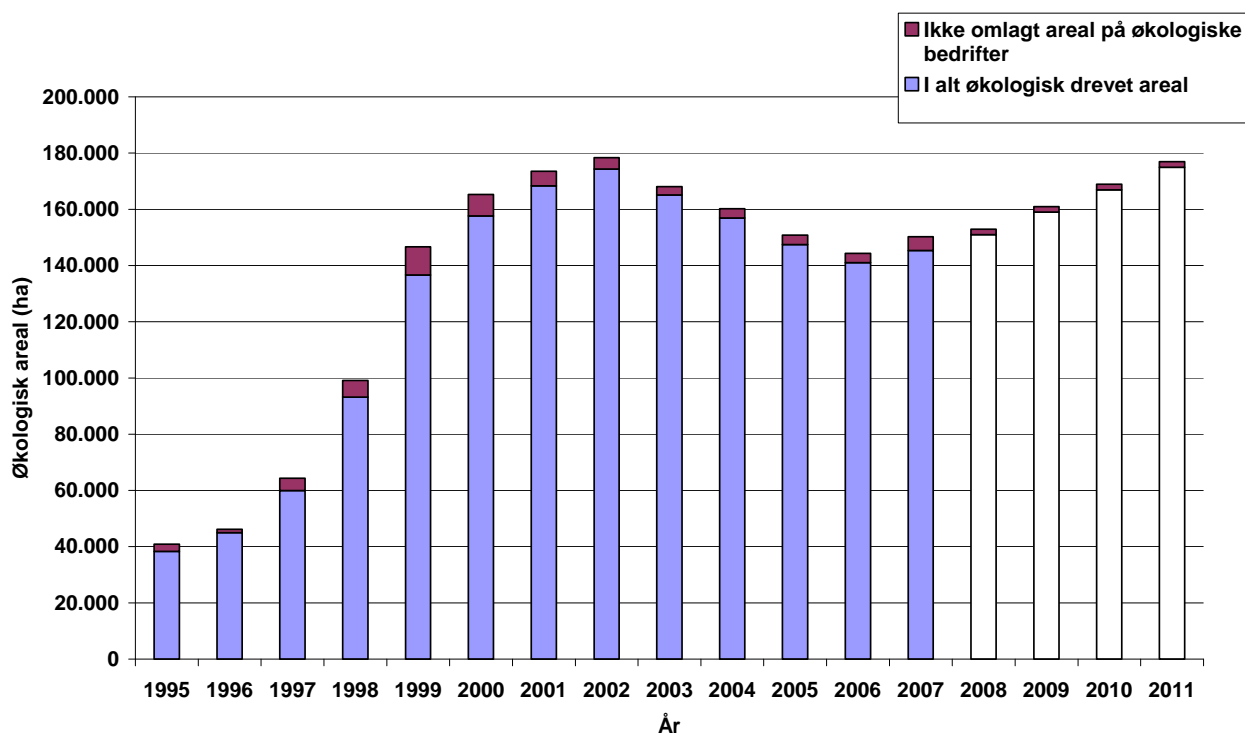
For mælkeproduktionen forventes som nævnt en stigning på 0,6% om året frem mod 2015. Med en ydelsesstigning på 1% betyder det, at der stadig sker en lille reduktion i bestanden af malkekøer. Reduktionen for andet kvæg (fx ungtyre) kan blive større, men er her forudsat at ville være på samme niveau som for malkekøer.

Grundlæggende passer de angivne forudsigelser godt sammen med det, der er modelleret i et EU projektet AGMEMOD om den fremtidige EU fødevareproduktion, som FOI har deltaget i (Jensen, 2008).

Økologisk areal

Efter nogle år med tilbagegang steg det økologiske areal igen frem til 2007. Frem mod 2008 forventes yderligere 14.000 ha omlagt til økologi (Landscenteret, 2008). Hovedparten af væksten kommer fra store malkekvægsbedrifter i Jylland, der omlægges til økologisk drift. Dertil kommer også en del planteavlere fra Region Midt der ønsker at omlægge. Tilbagelægningen er noget mindre end tidligere og udgør kun 800 i prognosen for 2007/2008 (Landscenteret, 2008). I figuren neden for indgår fuldt omlagte arealer og arealer under omlægning i det økologiske areal. Tallene for 2008 - 2011 er prognosetal.

Det forventes således, at det samlede økologiske areal i 2011 kan komme op på samme niveau som det var ved udgangen af 2002 med 180.000 ha. Der er ikke her indlagt øget vækst fra 2011 til 2015. Dansk Landbrug håber på en vækst på 10.000 ha pr. år hele vejen frem til 2015. Afsætningen er dog meget afgørende, idet fx afsætningen til Tyskland for den økologiske mælkeproduktion er vigtigt.

Figur 1. Omlagt økologisk areal 1995-2007 samt prognose for 2008-2011

Kilde: Plantedirektoratet (2008) og egne beregninger

Litteraturliste

Danmarks Statistik (2007). Landbrug 2006. Danmarks Statistik.

DMU, DJF og FOI (2007a). Notat vedr. effekterne af en permanent nulstilling af udtagningsforpligtigelsen. Notat udarbejdet for Fødevare- og Miljøministeriet.

DMU, DJF og FOI (2007b). Notat vedr. konsekvenserne i 2007/08 af udtagningsforpligtigelsens bortfald. Notat udarbejdet for Fødevare- og Miljøministeriet.

DMU og DJF (2007). Scenarieberegninger. Udredning til udvalg vedr. langsigtet indsats for et bedre vandmiljø. Udarbejdet af DMU og DJF for Miljø- og Fødevareministeriet.

DMU, DJF og FOI (2008). Notat vedr. virkemidler og omkostninger til implementering af vandrammedirektivet. Notat udarbejdet for Fødevare- og Miljøministeriet. (ikke publiceret)

DJF, FOI og DMU (2008). Opdateret notat vedr. effekterne af en permanent nulstilling af udtagningsforpligtigelsen. Notat udarbejdet for Fødevare- og Miljøministeriet.

EU (2008). Council regulation – Establishing common rules for direct support schemes for farmers under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers. COM 2008 306/3.

EU (2008b). CAP health check – impact assessment Note no. 5 – Cereal intervention and Set aside. Maj 2008.

Iversen, T.M., Jensen, P.N., Rubæk, G.; Schou, J.S. (2007). Scenarieberegninger. Notat til udvalget vedr. Langsigtet indsats for bedre vandmiljø. Udarbejdet af DMU og DJF for Miljøministeriet og Fødevareministeriet.

Jensen, J.D. (2008). Country report for Denmark. Landerapport i projektet AGMEMOD.

Jacobsen, B.H. (2003). Økonomisk slutevaluering af Vandmiljøplan II. Rapport nr. 169. Fødevareøkonomisk Institut.

Kristensen, I.T. (2008). Brak 2007-2008. Notat fra DJF.

Hansen, J. (2008). Landbrugs- og samfundsøkonomiske konsekvenser af de ændringer af landbrugspolitikken som Kommissionen har foreslået på baggrund af sundhedstjekket. Notat til Fødevareministeriet. Fødevareøkonomisk Institut.

Landbrugets Rådgivningscenter (2008a). Prognose for omlægning til økologisk jordbrug 2007-2008. Landbrugets Rådgivningscenter, Afdelingen for Økologi.

Landbrugets Rådgivningscenter (2008b). Flere økologiske bedrifter på vej – men er det nok ? Prognose for økologi 2007-08. Pressemeddelelse.

Plantedirektoratet (2007). Statistik over økologiske jordbrugsbedrifter 2007 – Autorisation og Produktion. Maj 2008. Plantedirektoratet.

Bilag 1. Arealanvendelse og antal husdyr i 2000-2007 samt prognose for 2015

Arealanvendelse	2000	2003	2006 ²⁾	2007 ⁶⁾	2008 ⁶⁾	2011	2015
Afgrøder (1.000 ha)							
- Vinterhvede	611	651	682	681	627	655	635
- Vinterbyg	145	130	161	170	129		
- Vårbyg	587	575	527	462	586	560	540
- Vinter- og vårraps ⁵⁾	99	106	125	179	173		
- Bælgsæd	36	31	11	6	4		
- Korn til helsæd	119	110	64	61	52		
- Majs	61	118	135	147	163	160	160
- Fodderroer	18	8	4	4	5		
- Græs m.v. i omdrift	247	212	271	286	309	300	300
- Græs udenfor omdrift	166	178	190	219	214		
- Sukkerroer	59	50	42	39	36	25	25
- Frø til udsæd	79	87	104	87	79		
- Kartoffler	34	35	38	41	40	36	36
- EU-Brak	191	207	167	165	82	50	50
- Andre arealer ¹⁾	195	159	189	186	213		
Dyrket areal i alt ²⁾	2.647	2.657	2.710	2.731	2.712	2.680	2.640
Økologisk areal (ha) (fuldt omlagt areal)	93.354	149.157	133.046	134.000	145.000	170.000	170.000
Husdyr (1.000 stk.)							
Bestand af svin	11.922	13.300	12.770	13.890	12.500	13.000	13.500
- heraf søer	1.083	1.130	1.091	1.180	1.055	1.070	1.080
Slagtninger i DK ³⁺⁴⁾	22.414	24.400	25.760	21.400	20.500	21.200	22.000
Eksport af grise	1.455	1.935	4.300	4.900	5.300	5.500	5.500
Kvæg ⁷⁾	1.868	1.770	1.534	1.519	1.513	1.495	1.471
- heraf malkekøer	636	605	550	545	543	537	527

¹⁾ Rug og havre udgør størstedelen af dette areal.

²⁾ Det samlede areal er opjusteret som følge af skift til anvendelse af indberetning fra enkeltbetalingsordningen.

³⁾ Produktion af slagtesvin er slagtninger af slagtesvin, søer m.m. Eksport af levende svin til slagtning i udlandet består primært af smågrise på 15-50 kg., 20% er slagtesvin og søer.

⁴⁾ Prognose Danish Meat Association.

⁵⁾ Energiraps udgjorde 56.000 ha i 2007 og 24.000 ha i 2008. Non-food arealer udgjorde 34.000 og 3.000 ha i de to år.

⁶⁾ Arealopgørelsen er baseret på GLR

⁷⁾ Omfang af handyr kan falde mere end angivet, men dette fald indgår ikke i denne tabel.

Kilde: Danmarks Statistik – Landbrug (flere årgange), Nyt fra Danmarks Statistik, Danish Meat Association, samt egne prognoser.